

РЕЦЕНЗИЯ

За научната продукция и дейностите на главен асистент, доктор по философия СИЛВИЯ ЕМИЛОВА БОРИСОВА - СПАСОВА

участник в конкурса за академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.3. Философия /естетика/, за нуждите на секция “Култура, естетика, ценности” при ИФС – БАН, обявен в “Държавен вестник”, бр. 67 от 28.07.2020

Рецензент: Проф., дфн Иванка Георгиева Стъпова

АДМИНИСТРАТИВНА РАМКА НА КОНКУРСА

Единствен участник в обявения конкурс е главен асистент, д-р Силвия Борисова. Тя е представила прекрасно подреден /обективен, коректен и изчерпателен/ комплект от документи и научни трудове, с които се включва в конкурса: **една монография, три студии пет статии**, като е приложен също така и обстоен списък на дейностите, свързани с академичните ѝ изяви до момента: две монографии, 8 студии, 25 статии, 8 научни съобщения, 10 превода от английски на научни и художествени текстове. Борисова е описала участията си в научноизследователски проекти като ръководител, анализатор, координатор или консултант. Освен научната си продукция, кандидатката е описала и значителен масив от лекционна, редакторска, консултантска, експертна, рецензентска, съставителска дейност, както и 22 участия в научни форуми, 6 участия в приложно-естетически проекти, 5 интервюта. Към административния портрет на Силвия Борисова като участник в конкурса за *доцент* трябва да се прибави и обстойното представяне на таблицата, доказваща съответствието на публикационната ѝ дейност с

изискванията на НАЦИД. Тя напълно покрива минималните национални изисквания, установени за заемането на академичната длъжност „доцент”. Борисова изчерпателно е представила както цитиранията за нейни трудове с пълно библиографско описание, така и конкретните приносни моменти, свързани с всеки един от трудовете, с които тя кандидатства в конкурс

АКЦЕНТИ В НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ НА СИЛВИЯ БОРИСОВА

В конкурса Борисова участва с втората си монография „Естетика на тишината и мълчанието” / ИК „Гутенберг“, 2019, 232 стр/. Текстът е разположен ***в предговор, шест глави и библиография***. Това е вдъхновен и успешен опит да се синхронизират класическите естетически категории, заплетени в хармонична тъкан от красотата като водещ структурен компонент, и творчески озарените нови или иновативно интерпретирани категории тишина и мълчание. Сплитането на традиционните и „новите“ категории оформя един неподозиран ценностен ракурс, една фантастична цветна градина, в която обитават тишината и мълчанието и постоянно плетат нови смисли, разсичат стари възли и отново проблясват в неосветени естетически кътчета, за да изгреят в небивало амплоа. Тишината и мълчанието не са хербаризирани сред бездушни присъствия на безкрайността или сред апатични и пасивни субекти. В книгата на Борисова те са одухотворени и дейни. Когато тишината мълви, реалните звуци занемяват, когато мълчанието стене, емоциите се утаяват в безкрайното. Тишината, стаено красива или натрапчиво шепнеща, и мълчанието, апатично или разбунтувано-недовошно, провокират оглушителния звук на притаеното говорене. Така укротената тишина и усмиреното мълчание намират пристан в естетическия текст на младата изследователка, концептуално подредени и теоретично аргументирани, за

да избухнат в стиховете и мислите на поети и музиканти, художници и писатели, вплели в ажурни пластове заедно творбата и тишината, обточена с дискретните доминанти на красотата...

Метафората на тишината и мълчанието провокира посредствеността на материалния свят и възбужда притихнали ценностни пластове в човешкото съзнание. Това е пътят да се извадят на светло дълбинни човешки емоции, да се реанимират или сътворят отново, да им се даде великолепен нов шанс за живот не само като теоретично експлицирани и поставени във все пак форматирания свят на научната интерпретация, но и като вдъхновен полет на различните произведения на изкуството. Ако тишината невидимо присъства в многообразието на безкрайността, а мълчанието осезаемо дефинира неизразените тайни на човешкия свят, в текста на Борисова те заедно конструират естетически алтернативи на двата свята, в съвместен полет над необозримия външен и още по-необхватния вътрешен свят. Запазването на автентичното съдържание на двете понятия не накърнява естетико-философския замисъл на текста, не торпилира ясно дефинираните цели и задачи, а напротив. Смесовият интериор на тишината и мълчанието е синхронизиран със систематичните намерения на авторката, в резултат на което е налице един пъстър, богато изтъкан и удобен килим, където в съгласие и екипност обитават и си сътрудничат традиционните и обновените естетически категории.

Изследването на естетиката на тишината и мълчанието е разгърнато в шест глави, всяка от които не изпуска от поглед мечтаната градина, към която сме допуснати през „дверите“. Постепенно уплътнявайки съдържанието на предварително обявените цели и задачи, авторката изгражда стройна естетико-философски аргументирана теза, в която е осезаем устремът към легализиране на ролята на индивидуалността и „вътрешните“ човешки градини и светове „от гледна точка на личния опит – единствения опит, който имаме“ (К. Богданов).

Концептуалният каркас на текста е позициониран убедително сред водещите естетически теории и изследвания, но авторката не е останала на равнището на описанието и бездушната регистрация на фактите. Напротив, теориите са оживени, колоритно втъкани в един експресивен и емоционален текст, без от това да загуби нито теоретизирането върху тишината и мълчанието, нито да бъдат накърнени илюстративните текстове на най-големите творци. Борисова изрично отбелязва, че акцентът на работата ще бъдат позициите и опозициите в теориите за тишината и мълчанието преди всичко в западната философска мисъл, като и художествените цитати са от западни и родни творци.

Още в *„Двери към градината на тишината“* и стъпването на нейната *Земя*, Силвия Борисова заявява мотивите за своя избор на различен *подход* към темата. Подредените и стройни философски системи сякаш носят в себе си не само своята завършеност, но и своето опровержение.

В главата *„Земя. Проглас“*, *прогласът*, огласянето на земята е знак, че сме тук, че ни има на нея. Борисова мотивира избора си на тема както чрез своя личен интерес към естетиката на тишината и мълчанието като *„частно разклонение на негативната естетика“* (с. 21), така и от възродения интерес към този концептуален и художествен фокус в модерната западна култура и съвременността с резултати, отлети в художествените решения на символизма, японизма, абсурдизма, екзистенциализма, абстрактния експресионизъм, концептуализма и минимализма

„Природата-тишина и посевите на тишината в западната култура. Философската пътека“ – втора глава на изследването, е вдъхновен прочит на тишината и мълчанието, със солидни теоретични опори (Макс Пикар, Сюзан Зонтаг и др.), но и със сериозна заявка на авторката да даде свое индивидуално и категорично присъствие в темата Живописен щрих към цветната градина на Силвия Борисова е

феноменологията на тишината и мълчанието – богата палитра от прояви и превъплъщения. В тази част са анализирани следните варианти на феномена на тишината в различни нейни „ипостаси“: тишина и природа; тишина, време и пространство; тишина и сетива; тишина в живота и делата – тук се включват: фолклорни образи, значещи синоними на тишината и мълчанието; тишината в играта; тишината и езика; тишина и образ; тишина и лик; тишина и мит (фигури и образи на митологичното); тишина и сън; тишина и любов; единосъщие.

Навлязла дълбоко в същината на тишината и мълчанието – като теоретична платформа, съдържателно уплътняване и феноменологични прояви, в *трета глава „Корените на тишината, короната на мълчанието. Естетическата пътека“* Борисова търси тяхната етимология и генеалогия като термини.

„Плод и цвят на сетивното възприятие“ – четвърта глава на *изследването*, за авторката представлява *върх на естетическата рефлексия* като краен вътрешен символ, в който се оглеждат самите Кантови метафизически идеи. В тази глава мисълта на Ницше от *„Раждането на трагедията“*, че съществуването на света е оправдано само като естетически феномен, намира потвърждение, успокоение и мотиви. Тематизирането на тишината и мълчанието като гранични обекти от номенклатурата на негативната естетика практически представлява онзи спояващ компонент, който обединява в едно цяло посятото семе, отгледаното растение и разцъфналия цвят.

Пета глава, „Две възможни причини за един взрив. Пътеката на съвременното изкуство“ – има за акцент артикулирането на двата културно-исторически момента, в които тишината и мълчанието се превръщат и утвърждават като централен предмет и материя на изкуството през XX и XXI век. Идейният център в този раздел е всъщност завръщането към началото, към изворите на тишината и мълчанието, към

мотивите, тръгващи от различни художествени практики, и от друга страна – вдъхновени анализи на вече порасналите цветове, изминали целия път от покълването и растежа до разцвета на плодоносните семена-идеи. *Последната част на книгата, „Озаряване“*, поставя финалните акорди на изследването като връщане към извора, началото, семето, което е поникнало и е дало плод.

„Естетика на тишината и мълчанието“ е книга както за размисъл, така и за преживяване. Във всеки случай читателят няма да остане просто на равнището на съзерцанието.

Освен с анализиранията монография, Борисова участва в конкурса за академичната длъжност „доцент“ и с още няколко разработки.

ОБОБЩАВАЩИ ДУМИ ЗА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ

1. Основният труд, с който Борисова участва в конкурса „Естетика на тишината и мълчанието“, е цялостно, творческо оригинално изследване, което поставя във фокуса на концептуалната рамка две слабоизследвани категории – тишината и мълчанието. Изследването предлага систематичен прочит на тишината и нейния субективен корелат – мълчанието, като културно-философски проблем в неговите философско-антропологични, екзистенциалистки и феноменологико-естетически измерения и в контекста на западния светоглед

2. Написана на образен, колоритен и експресивен език, монографията провокира читателя, поднася му концепции, подхвърля му идеи, предизвиква го за собствена иновативност и творчески устрем.

3. В теоретико-философското си изследване Силвия Борисова разчупва ограничителните рамки на строго научния изказ и мисълта ѝ е организирана около един вектор – естетически анализ на две гранични категории – тишината и мълчанието, които вдъхновено следват своя

изконен „копнеж по абсолютното“. Търсейки проблематиката в метафори, същевременно авторката създава метафори.

4. Книгата на Силвия Борисова е един реверанс към естетико-философското есеистично творчество, което живее пълнокръвно в новата си дреха, изтъкана от поезия, устрем, образност и емоционален заряд. Именно чрез тишината и мълчанието – тишината, винаги заредена с теми за изговаряне, и мълчанието, превърнато в усмирен шепот или оглушителен вик.....

5. Осемте по- малки научни форми /3 студии и 5 статии/ оформят векторите на изследване на различни естетически проблеми, чрез което се допълва творческата картина на интересите на кандидатката: студиите отразяват естетизацията на емоциите в изкуството като базови категории, свързани с творческото създаване и възприемане, изследване на сродството и противопоставянето на мит и метафора и в този смисъл – тяхната извечна диалектичност и онтологична невъзможност на едното без другото: която диалектичност е запечатана от своя страна още в Шелинговата концепция за примордиалния, изследването на проблемното поле на негативната естетика и неговия потенциал за актуални интерпретации на феномените на съвременната (естетизирана) културна ситуация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Главен асистент Силвия Емилова Борисова – Спасова участва в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” с убедителен масив от научна продукция, която е знакова за нейните научни интереси и творчески търсения. Несъмнено пред нас е един кандидат, който категорично защитава участието си в конкурса. Борисова е креативна, вдъхновена, ерудирана личност, за която научните дирения в областта на естетиката, философията на културата и изкуството отдавна са

творческа и житейска кауза. Защитата на полета на духа, вдъхновен от нови и различни ракурс, позволяват на авторката да работи с въображение и нови да търси неизследвани ниши и естетически полета.

Въз основа на несъмнените творчески качества на Силвия Борисова, убедено и с чиста съвест гласувам с „да”, за присъждането на академичната длъжност „доцент”, като препоръчвам на членовете на Журито единодушно да подкрепят нейното утвърждаване от НС на ИФС на академичната длъжност доцент.

Ноември, 2020

Проф.дфн Иванка Стъпова